

Bergen Nasjonale Veteranskipshavn
Strandkaian 3
5013 Bergen

Riksantikvaren
Pb. 1483 Vika
0116 Oslo

Bergen 23.04.2024

Høringsinnspill til «Bevaringsstrategi for kystens kulturmiljøer».

Innledningsvis vil vi påpeke at det er svært positivt at kysten og dens kulturmiljøer nå dras frem i lyset og at Riksantikvaren fronter dette temaet.

Bruken av ordet «kulturmiljøer» mener vi også peker på den viktige forståelsen av å se ulike kulturminner i sammenheng, og ikke hver for seg som isolerte enheter.

Vi mener kystmiljø må innbefatte begrepene:

1. Flytende kulturminner – altså veteranbåter.
2. Mobile kulturminner på land – biler, busser, trikk, hestekjøretøy, mm.
3. Faste kulturminner – Bygninger, kaier mm.
4. Den immaterielle kulturarven – kunnskapen og kompetansen som menneskene har og som gjør at de tre førstnevnte har en sammenflettet historie som kan bringes videre.

Det er først når disse fire spiller på lag at en kan bygge et helhetlig kulturmiljø som er bærekraftig inn i fremtiden.

Vi vil derfor påpeke:

- Fokus på sammenhengen mellom sjø og land må være sterkt. Det er det som ligger i begrepet kulturmiljø, slik vi oppfatter det. Kulturminnene på land (boliger, driftsbygninger, nøst, sjøbuer, ulike andre tekniske innretninger knyttet til feltet) må ses i direkte sammenheng med ulike flytende kulturminner. Disse har utviklet seg i tett samspill med hverandre i århundrer. For å få en helhetlig forståelse og fortelling må en legge til rette for at dette fortsetter.
- Avgrensningens kunst. Det er her bedre å satse konkret på gode destinasjoner og tilfeller, heller enn å smøre tynt ut over. Altså velge noen piloter som det satses spesielt på.
- «Naustet» oppfattes som et for avgrensende begrep, selv om RA i forslaget til strategi trekker inn flere ting under dette. Det bør brukes et begrep som rommer sjøhus, nøst, handelshus, nothenge, kaier, støer, mm. Bygg og innretninger som har hatt betydning for den sjørettede aktiviteten. Vi har ikke konkrete forslag, men dette bør det jobbes videre med.

Bergen Nasjonale Veteranskipshavn AS
Postboks 6 Sentrum, 5803 Bergen.
Besøksadresse: Strandkaian 3, 5013 Bergen

Tlf. +47 97169903 – egil.sunde@veteranskipshavn.no – kontonr. 3626 48 37051 – orgnr. 932005395

- De urbane kystens kulturmiljøer, altså havnemiljøene, kan fort havne i skyggen og bli oversett til fordel for kulturmiljøer i distriktene. Forfallet i distriktene kan være mer akutt og synlig, mens de urbane miljøene i større grad gjennomgår transformasjon, rivning med nybygg som fjerner den historiske sammenhengen, og generelle endringer. Miljøene plukkes fra hverandre bit for bit til bare rester er tilbake. Dette er svært synlig i de fleste kystbyer. Strekningen Vågen – Sandviken i Bergen er et typisk tilfelle der transformasjonen og tap av urbane kulturmiljø fremdeles foregår i hurtig tempo.
- Ved prioritering av områder bør det legges vekt på faktisk mulighet til å få sjø og land til å spille på lag, uten at dette skal utelukke spesielt aktuelle kulturmiljøer der sjø og land i dag vanskelig kan kombineres.
- Det er viktig å unngå å tillate transformasjon av sjønære områder fra allmenninger til privatiserte områder. Den gamle allmenningsfunksjonen mellom sjøhusene og naustene er viktig å ta vare på.
- Fartøyvern og bygningsvern ligger i to ulike departement. Feltene bør samles i et departement for å styrke feltet og bedre se sammenhenger mellom og integrere tiltak.
- Bevaring av kystens kulturmiljøer bør være mer enn sementering av fortiden. Disse miljøene må ses på som spesielt attraktive områder som kan være nyskapende innenfor nærings- og identitetsutvikling for å styrke lokalmiljøet. De urbane havnemiljøene må brukes til aktiv byutvikling, og ikke ses på som urasjonelle levninger fra fortiden som står i veien for utviklingen.

Vi tror det bør pekes ut piloter som kan brukes som eksempler på gode måter å utvikle kulturmiljøer. Bergen Nasjonale Veteranskipshavn (BNV) er et eksempel på et prosjekt som nettopp jobber med dette. Med beliggenhet i indrefiletten av Bergen, har BNV fokus på å være et byutviklingsprosjekt.

BNV er etablert med styre og administrasjon, og har et innhold i tråd med RAs strategi. Vi jobber også opp mot landets største verneflate og frivillige miljø rundt fartøyvern, og er tilrettelegger for disse på flere områder.

BNV har fokus på å skape sammenheng mellom de tre kulturmiljøene i Bergen: Vågen, Bergen kystkultursenter og Gamle Bergen museum. Alle tre lokasjonene jobber med å styrke kulturmiljøene og er definert som delhavner i BNV.

Vi peker blant annet på følgende i forhold til RAs kulturmiljøtenkning, og der BNV allerede kan krysse av for:

- Bevaring og overføring av immateriell kulturarv.
- Videreformidling av kunnskap og kompetanse.
- Formidling lokalt og eksternt.
- Bruk av kulturminner i næringssammenheng.
- Bruk av kulturminner innen reiseliv.
- Fortsatt bruk av kulturminnene i tråd med opprinnelig funksjon.
- Stort innslag av frivillighet og rekruttering av flere frivillige.
- Fylkeskommunen er bidragsyter gjennom tilskudd til drift.
- Kommunen er bidragsyter gjennom styredeltakelse, eierskap og driftsmidler.
- BNV er et spleiselag mellom de offentlige nevnt ovenfor og frivillige medeiere.
- Vi jobber med å få staten inn på driftssiden.
- BNV er et byutviklingsprosjekt.

Vi legger stor vekt på det siste punktet: Byutvikling og skal se nærmere på det her:

Vågen i Bergen, og spesielt Bryggen og kaiene Dreggekaien og Bradbenken, er preget av turister som går til og fra cruiseskipene lenger ute. Det er lite som får dem til å stoppe når ikke Statsraad Lehmkuhl ligger til kai. Det er lite å feste blikket på før en kommer til selve Bryggen. Når en så er på Bryggen, er det lite som får den besøkende til å forstå at dette er gamle lagerbygninger knyttet mot sjøveis transport, og at dette er deres opprinnelige formål. Til det er kaiene utvidet for mye og livet på og langs kaiene har lite med fortiden å gjøre.

Lokalbefolkningen bruker disse sentrale byrommene lite i det daglige.

En kan ikke gjenskape fortiden komplett. En kan imidlertid utnytte de mulighetene som finnes og bruke elementer fra fortiden til å lage interessante og attraktive historiske steder uten at det blir museum.

Innledningsvis pekte vi på fire begrep som må til for å skape levende og helhetlig «kystens kulturmiljøer». Området foran og like nord for Bryggen mener vi ligger perfekt til rette for å krysse av på alle fire:

- Kaiene foran Bryggen og Dreggen/Bradbenken med plass til flytende kulturminner.
- Brede kaier med plass til aktiviteter som formidler bevegelige kulturminner.
- Bryggens bygninger og verneverdige kaiskur på både Dreggekaien og Bradbenken.
- Kaier og fartøy der den immaterielle kulturarven tas vare på og formidles og rekruttering foregår.

En utvikling her med fokus på sammenhengen mellom de fire elementene, vil skape et sammenhengende kulturmiljø som hever området betraktelig og gir byutvikling i et område som ellers er nokså dødt i store deler av året.

- 1) Bryggen som verdensarvsted tilbyr den beste historiske rammen for veteranskip. Veteranskip her vil forsterke området historiske betydning og gi besøkende en dypere forståelse for Bergens maritime fortid.
- 2) Det bidrar til bevaring av historiske bygninger, strukturer og viser sammenhenger med kulturell og historisk verdi.
- 3) Lokal identitet og turisme styrkes. Dette vil øke den økonomiske aktiviteten gjennom økt bruk av fartøyene og bygningene, og spore til nyteknung.
- 4) Det vil styrke forståelsen og dermed legitimiteten til å bevare både de historiske bygningene, fartøyene, bevegelige kulturminner på land, formidle den immaterielle kulturarven og rekruttere nye frivillige.
- 5) Bryggen er et område med mange eksisterende attraksjoner som museer, gallerier, festningsområde, Håkonshallen, mm. Utvikling av området vil gi synergieffekter og åpne for nye etableringer.
- 6) Veteranskip vil bidra til å binde området festningen/Håkonshallen sammen med det historiske Bryggen.
- 7) Bærekraft gjennom bevaring og bruk der kultur og historie formidles og tas vare på.
- 8) Ved å bevare og integrere kystkulturmiljøene som en del av byutviklingen, forbedres offentlighetens tilgang til sjøfronten, og forståelsen for å ta vare på helheten styrkes.
- 9) Området vil bli langt mer attraktivt for ulike arrangement.
- 10) I sum vil dette kunne utvikle området til et av de mest attraktive i Bergen.

Vi nevner også at byrådet i Bergen i byrådsplattformen skriver at de vil «*Bruke Bryggen som en aktiv kulturarena*». BNV passer også perfekt inn i disse ambisjonene.

Avslutningsvis oppsummert:

Området mellom bygningene på Bryggen og sjøen er en sterkt trafikkert hovedvei som bygger barriere og reduserer den umiddelbare forståelsen for at dette er lagerbygg og handelsknutepunkt for varer og mennesker som kom sjøveien fra og til store deler av Europa og Nord Norge. Kaiene er lite i bruk store deler av året, eller er dominert av fritidsbåter og moderne yrkesfartøy.

Ved å ha en lokasjon i byens indrefilet der sjø og land spiller på lag og gjør hverandre gode, mener vi at den historiske sammenhengen kan forsterkes vesentlig og en kan bygge et unikt helhetlig kystens kulturmiljø i sentrum av landets nest største by. Dette vil legge til rette for unik byutvikling som vil bli lagt merke til langt utenfor landets grenser.

Vi stiller oss gjerne til disposisjon for Riksantikvaren i et pilotprosjekt for å bygge kystens kulturmiljø i hjertet av Bergen.

Mvh
Egil Sunde
Direktør